

# Jämi -maastopyöräilystä luontomatkailua

**Teksti:** Tiina Riikonen

**Taustatiedot:**

Erkki Knuuttila, Eu-reittihankkeen projektikoordinaattori  
Pekka Peltonen, matkailuyrittäjä, Skönön Safarit  
Terho Ylönen, maankäyttöasiantuntija, Metsähallitus, matsätalous  
Mikko Peltonen, JustRide –hankkeen projektikoordinaattori

Jämi on matkailu- ja vapaa-ajankeskus, joka sijaitsee Jämijärven kunnassa Satakunnassa. Jämillä on viime vuosina matkailuyrittäjien yhteistyöhankkeena panostettu maastopyöräilyolosuhteiden kehittämiseen, minkä tuloksena Jämillä on nyt 27 km mittainen maastopyöräreitti, fat bike –reitti talvikäyttöön, maastopyöräilyn tekniikkarata sekä yhdysreitti Jämiltä Ikaalisten Kylpylälle. Hämeenkanalla on valtakunnalliset pyöräilyreitit Jämiltä Kuninkaanlähteelle (10,7 km) ja Kankaanpäähän (22 km).

## Taustaa maastopyöräilyn kehittämiseen

Jämi sijaitsee noin tunnin ajomatkan etäisyydellä Tampereelta ja Porista (noin 75 km) ja kolmen tunnin päässä pääkaupunkiseudulta. Jämin alue on osa Hämeenkanan harjualueetta. Hämeenkanan ja Jämin alueella on paljon erilaisia retkeilyreittejä, kuten Pirkan Taival –retkeilyreitti ja Kankaanpäästä Jämin kautta Ikaalisiin ja Pirkan Ura -hiihtoreitti Kankaanpäästä Tampereelle. Jämin alueella on lisäksi Metsähallituksen ylläpitämiä kesäretkeilyreittejä. Reittien varrella on useita taukopaikkoja, kotia ja laavuja. Jämillä on mm. hiihtotunneli ja matkailuyrityksiä, joilla on laaja tarjonta erilaisia liikunta-aktiiviteetteja.

Hämeenkanas on valtionmaata, monikäyttö- ja harjoitusalueita ja suurelta osin Natura 2000-alueita. Alueen käyttöä määrittävät puolustusvoimien harjoittelutoiminta ja Natura-alueen tavoitteet. Jämin alue kuuluu harjajensuojeluohjelmaan ja pieniltä osin luonnonsuojelualueita. Alue on pääosin Metsähallituksen metsätalouden hallinnassa ja pienempi osa luontopalveluiden hallinnassa. Aluetta on pitkään kehitetty puolustusvoimien käytön ohella myös luontoliikunnan ja virkistyskäytön tarkoituksiin. Maastot sopivat hyvin luontoliikuntaan eikä monikäyttöalueella ole esim. kansallispuistoille tyypillisiä haasteita matkailun ja luonnonsuojelun yhdistämisessä. Kesäretkeilyn ja hiihdon lisäksi alueella onkin jo pitkään ollut mm. safareita sekä rekikoiravaljakoita.

Luontomatkailukohteena Jämin alueelle mietittiin uusia kohderyhmiä ja uusia aktiiviteetteja. Alueen yhteisestä hankkeesta haluttiin useille eri yrityksille ”yleishyödyllinen” hanke. Reittihankkeen ”täsmäkohteeksi” valittiin maastopyöräily. Maastopyöräilyssä oli jo valmista kysyntää, sillä pyöräilijät olivat jo löytäneet Hämeenkanan maastot. Jämi84-maastopyöräilytapahtuma teki aluetta laajemmin tunnetuksi ja sen myötä maastopyöräilyreittien ja –karttojen kysyntä oli jo lisääntynyt. Alueella käy paljon matkailijoita ja teknisesti helpot kangasmaastot sopivat myös kokemattomille pyöräilijöille. Eri liikkumistapojen ja reittien kehittämisen haasteena on eri lajien ja puolustusvoimien käytön yhteensovittaminen ja turvallisuus.

## EU-hankkeena yhteiskäyttöreitti maastopyöräilyyn (27 km)

Jämillä toteutettiin maastopyöräilyyn 27 km mittainen monikäyttöreitti. Reitti alkaa Jämi-keskukselta. 8-muotoisena reittinä mahdollistaa myös lyhyempiä lenkkejä (12 km, 18 km).

### **Lähtökohdat**

- Monikäyttöreitti tuotettiin 2013-2014 EU:n maaseudun kehittämisrahaston hankkeena, jossa rahoittajana oli Satakunnan Ely-keskus
- hankkeen toteuttajana oli PS Liiku Oy, yleishyödyllinen osakeyhtiö, jossa on mukana Jämijärven kunta, Kankaanpään kaupunki, kuntoutuskeskus sekä useita alueen matkailuyrittäjiä
- alueella on jo paljon muita reittejä (mm. hiihtolatupohjia), joten luonnon ja maisemien kannalta yhteiskäyttö parempi ratkaisu kuin uuden reitin perustaminen pyöräilyä ym. käyttöä varten
- yksityinen safarireitti (Skönön Safarit) on ollut valtion mailla jo 15 v. Moottorikelkka- ja mönkijäreitti on perustettu urina (ei virallisina reiteinä), MH:n ja PV:n luvat olivat vain ohjattua safarikäyttöä varten, ettei käyttö riistäydy muualle luontoon.
- viime vuosina reitin käyttö moottoroituun safarikäyttöön vähentynyt, joten safariyrittäjä ehdotti maastopyöräilyä samalle reitille
- reittiura on kauttaaltaan noin 2 metriä levä ura, josta kannot ja muut eri liikkumistapoja haittaavat esteet on jyrstetty pois
- olemassa olevan reittipohjan käyttö säästää luonnon lisäksi myös kustannuksia
- yhteiskäytön myötä reitin kesäkäyttö maastopyöräilyyn. Sopii myös polkujuoksuun. Lisäksi vähäistä käyttöä mm. mönkijäsafareilla
- reitistä on tehty maastopyöräilyä varten kartta
- Alueella on lisäksi muita uria (mm. Pirkanhiihdon ura) ja pienempiä viitoittamattomia polkuja, joilla voi pyöräillä jokamiehenoikeudella

### **Monikäyttöreitin vaiheet**

- hanke alkoi 2013 suunnittelulla, mutta hankkeeseen tuli viivettä, kun maankäyttösopimukset Metsähallituksen ja Puolustusvoimien kanssa saatiin vasta marraskuussa 2014
- maastotyöt alkoivat heti, mutta käytännön töissä tuli kiire, koska EU-rahoitus oli vain v 2014 loppuun
- Maankäyttösopimukset: Pv olisi tehnyt vain 1 v sopimuksen, mutta Eu-hankkeen myötä maankäyttösopimukset saatiin 5-vuotiseksi (edellytys hankerahoituksessa). Sopimuksissa Pv:n tarpeet etusijalla, mutta normaalisti virkistyskäyttö ei haittaa harjoituskäyttöä eikä turvallisuusongelmia ole. Erikoistilanteista (esim. isot maanpuolustusharjoitukset) infotaan aina erikseen. 5 v jälkeen reittien maankäyttösopimuksia jatkettaneen, ellei virkistyskäytöstä tule ongelmia Pv:lle.

### **Talvireitti 12,7 km**

- Jämin fatbike- reitti on ensimmäinen talvikäyttöön tarkoitettu maastopyöräilyreitti Etelä-Suomessa.
- alueen useimmilla muilla reiteillä on talvisin ladut, joten talvipyöräilyä varten tuli tarve eri reitille
- reitti on ollut jo aiemmin safari-yrityksen käytössä
- hankkeen tuloksena sama reitti palvelee nyt myös talvipyöräily- ja koiravaljakkokäyttöä talvipyöräily perustuu yhteiskäyttöön yksityisen safari-toimijan kanssa
- safarikäyttö on nykyisin vähäistä, mutta kuitenkin viikoittaista, joten reitin pohja pysyy kovana kautta talven ja pyöräilijät kuitenkin mahtuvat reitille hyvin
- Turvallisuus: reitille on tehty turvallisuussuunnitelmat yhteiskäyttöön. Määritelty sama kiertosuunta kaikilla liikkumistavoilla, joten kohtaamisia ei tule. Kelkkasafarit ovat aina ohjattuja ja kärjessä ajaa opas, joka tietää huomioida pyöräilijät. Kelkoissa ja mönkijöissä on liikennevakuutukset ja yrittäjällä vastuuvakuutus. Pyöräilijöitä, rekikoiraharrastajia ja jokamiesoikeudella liikkuvia ohjeistetaan huomioimaan safariliikenteen ja omaan vastuuseen.

- Reitin ylläpito: safariyrittäjä ylläpitää uraa moottorikelkkavetoisella kapealla lanalla, joten reitin pohja pysyy kestäväenä lumisateista huolimatta. Kunnossapidon rahoitus jaetaan hyödyn perusteella muillekin yrityksille, myös kunta osallistuu kunnossapitokustannuksiin.

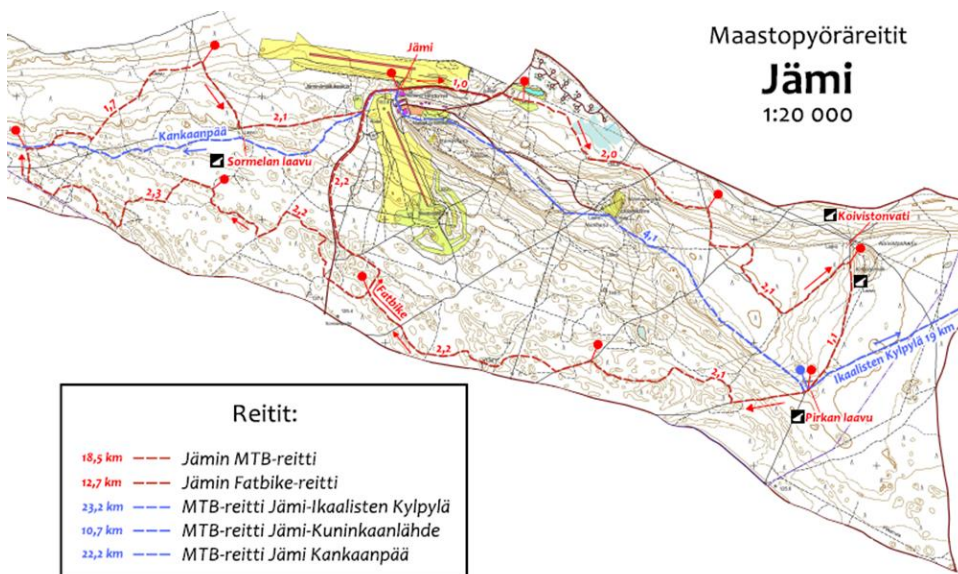
### Yhdysreitti Ikaalinen –Jämi 23 km

- reititys ja viitoitus toteutettiin osana Eu-reittihanketta
- pituus 23,2 km, helppo matalankynnyksen reitti, sopii myös perheille
- yhdysreittiä varten ei tehty uutta polkua, vaan hyödynnetty olemassa olevia kulkuväyliä: metsäteitä, Pirkan Uraa, pieniä kyläteitä ja lyhyt osuus metsäpolkua
- kahden matkailukeskuksen välinen helppo reitti palvelee ennen kaikkea matkailijoita. Ei ole varsinaista maastopyöräilyä, mutta reitti kulkee metsäisessä luontoympäristössä ja maalaismaisemissa ja sopii retkeilylliseen pyöräilyyn ja yhdysreitiksi Jämin maastopyöräreiteille.
- reitti on Lipaksessa (liikuntapaikat.fi)

### Maastopyöräilyn tekniikkarata Just Ride-hankkeena

- Erillisenä hankkeena Jämille tuotettiin maastopyöräilyn harjoitteluun soveltuva tekniikkarata, joka sijaitsee keskeisellä paikalla Jämikeskuksessa. Rata on modernin taitoharjoittelupaikan (skills track) ja pumptrackin yhdistelmä, joka muodostuu yhdestä 210 metriä pitkästä lenkistä, ja lisäksi siihen yhteydessä olevasta pienestä ovaalinmuotoisesta pumptrack -radasta. Rata on maamme ensimmäinen täysin rakennettu maastopyöräilyn nykyaikainen tekniikkarata.
- Toiminnallisesti tekniikkaratakin liittyy laajempaan reittihankkeeseen. Suunnittelun lähtökohtana oli radan monikäyttöisyys
- Rata sisältää erikokoisia kumpuja, hyppyreitit ja kallistettuja kurveja, jotka kehittävät monin tavoin radan käyttäjän laji- ja pyöränsäätelytaitoja. Muodot on luotu maauimalan alueella olemassa olleesta hiekkamaasta. Päälle on ajettu mursketta ja radan pintamateriaali on kivituhkaa.
- Radan yhteismitta on noin 300 m ja se soveltuu sekä lapsille taitojen oppimiseen että aikuisille ajotekniikan harjoitteluun. Rata soveltuu ajettavaksi muillakin pyörätyypeillä potkupyörästä lähtien.
- rata valmistui joulukuussa 2014
- Ikarent Oy:n tilaaman tekniikkaradan kokonaisbudjetti oli reilut 20.000. Radan suunnittelivat mtb-asiantuntija Jani Vesikko ja JustRide-hankkeen Mikko Peltonen.

### Kartta



## Tekniikkaharjoittelurata



kuva Mikko Peltonen

### Lisätietoja Jämin ja Hämeenkankaan maastopyöräilystä ja olosuhteista:

Metsähallituksen reittikartta: <http://www.luontoon.fi/hameenkangas/reitit> ja harrastusmahdollisuuksia: <http://www.luontoon.fi/hameenkangas/aktiviteetit>

Uutinen Jämi84-MTB:stä 2014: [http://yle.fi/uutiset/maastopyoraily\\_vetaa\\_nyt\\_isoja\\_massoja/7383012](http://yle.fi/uutiset/maastopyoraily_vetaa_nyt_isoja_massoja/7383012)

Uutinen fat bike -reitistä 27.11.2014: <http://jami147.fi/index.php/jami84-mtb/357-hankeen-pyoraillemaan>

Uutinen ja video 2014: <http://www.kestavuysurheilu.fi/pyoraily/6911-maastopyorailyn-suosio-kasvaa-jamilla-viikonloppuna-lahes-800-maastopyorailijaa>

Hämeenkankaan Hoito- ja käyttösuunnitelma (2008-2017): <http://julkaisut.metsa.fi/julkaisut/show/132>  
Maastopyöräilyn suunnittelusta s. 82

Satakunnan maakuntaliiton ulkoilureittiyhteysuunnitelma:  
<http://www.satakuntaliitto.fi/sites/satakuntaliitto.fi/files/tiedostot/linkki2ID117.pdf>

Aktiviteetteja Jämillä: <http://jami.fi/info/tekemista>

Yrityksiä Jämillä: <http://www.jami.fi/info/jamin-palveluita>